

7. Як вы ацэньваеце палітыку Расеі ў дачыненні да Беларусі?

Вольга Абрамава

Паводзіны Расеі прагматычныя, адпавядаюць яе нацыянальна-дзяржаўным інтарэсам. Думаю, для вас не сакрэт, што я з самага пачатку свайго знаходжаньня ў палітыцы зьяўляюся прарасейскім палітыкам, але адначасова – і праэўрапейскім. Я стараюся трымаць гэты баянс. Я ўсьведамляю, што на гэтай прасторы ёсьць сфэра сумленнага ўзаемадзеяньня, і, як прагматычны чалавек, лічу, што яна і павінна быць захаваная – у нацыянальна-дзяржаўных інтарэсах Беларусі. У дачыненні да Беларусі расейскае кіраўніцтва праводзіць тую палітыку, якая ня проста адпавядае нацыянальна-дзяржаўным інтарэсам Расеі, але і падтрымліваецца большасьцю яе насельніцтва. Гэта аналягічна таму, як паводзіць сябе Аляксандар Лукашэнка: ён таксама ва ўнутраным і вонкавым пляне праводзіць палітыку, якая падтрымліваецца і падзяляецца большасьцю насельніцтва краіны.

Сьвятлана Алексіевіч

Расея сёньня ў складанай сытуацыі: імперыя пала, але імперская ідэя засталася. І гэта адзіная ідэя, якая засталася ў Расеі. Такое ўжо сустракалася ў гісторыі: імперыі распадаліся, а імперская сьвядомасьць яшчэ заставалася. Расея страціла Грузію, Украіну (не як тэрыторыі, але як сфэру свайго ўплыву),

і гэта прымусіла яе жорстка сфармуляваць свае геапалітычныя інтарэсы. Мне не падабаецца імперская свядомасць...

Што цікава: у гэты момант у Беларусі інтарэсы асабістай улады Лукашэнкі супалі з інтарэсамі нацыі. Вось такія парадоксы таксама часам сустракаюцца.

Яўген Бабосаў

Думаю, палітыка Расеі ў дачыненні да Беларусі дваістая. Гэта звязана з тым, што ў Расеі, у адрозненне ад Беларусі, ёсць алігархі, якія зацікаўлены больш у тым, каб Расею схіліць да падпарадкавання Захаду, чым да саюзу з Беларуссю. Таму гэтыя алігархі перашкаджаюць працэсу аб'яднання народаў. У нас жа ёсць усе падставы... 38% (!) беларускіх жанчын – гэта навуковыя звесткі! – замужам за расейцамі і ўкраінцамі. 38% – больш чым трэць! І 36% мужчынаў жанатыя з расейкамі, ці ўкраінкамі, ці прадстаўніцамі яшчэ нейкіх нацыяў. Ніякімі межамі, ніякімі дагаворамі гэта не вызначаецца.

У мяне ёсць колішні аспірант, ён з Заўралья. У яго маці памерла, як паехаць на пахаванне – вось праблема! Дарага каштуе. А калі ва ўладзівастоку? Там у мяне ёсць дактарант, прафэсар, які атрымаў званне доктара. Ён наш, беларус. Як паехаць да яго ў госьці? Праблема не чалавечых стасункаў, а эканамічнага парадку – няма за што паехаць. Вось гэта перашкаджае... Вось мяне запрасілі ў Маскву на Расейскі кангрэс сацыёлягаў. Уступны ўзнос – 450 тыс. рублёў. Вось я і думаю: ехаць ці ня ехаць? Вось пытанне. А студэнту? Ды ніколі ў жыцці!

Праблема стаўлення Расеі да Беларусі дваістая. З другога боку, Расея ў Беларусі вельмі зацікаўленая – заходнія рубяжы ўсё-такі і прыкрыцьцё з захаду. Калі што – дык Беларусь першая! Усе ж памятаюць Берасцейскую крэпасць, калі што.

Анжаліка Борыс

Як імперскую.

Генадзь Бураўкін

На вялікі жаль, у мяне такое ўражаньне, якое з часам не слабее, а наадварот, павялічваецца, мацнее, што ў Расеі ня толькі на дзяржаўным узроўні, а на ўзроўні грамадства вельмі актыўна рэанімуюцца ідэі імперскасьці. Многія расеяне, у тым ліку і дзеячы культуры, вельмі хочуць быць абавязкова вялікімі, абавязкова сваю волю калі не дыктаваць, дык навязаць іншым. Перш за ўсё тым, хто бліжэй да іх, хто быў некалі ў Савецкім Саюзе. Вы заўважылі, што вельмі часта апошнім часам гаворыцца пра Савецкі Саюз як пра разнавіднасьць Расейскай імперыі. Для расеян гэта ўжо, як кажуць, дадзенасьць. Хаця я лічу, калі ўжо быць гістарычна дакладным, поўнай роўнасьці ставіць паміж Расейскай імперыяй і Савецкім Саюзам нельга. Ува ўсякім выпадку, нават у Леніна было жаданьне адысьці ад таго, што было ў Расейскай імперыі, недарма ж ён гаварыў, што Расея – «турма народаў». Цяпер чамусьці палітыкі нават на самым высокім узроўні вельмі ахвотна ставіць знак роўнасьці паміж Расейскай імперыяй і Савецкім Саюзам. Савецкага Саюзу няма – яны з гэтым згодныя. Яны нават згодныя з тым, што Савецкага Саюзу і быць ня можа. Але – павінна вярнуцца Расейская імперыя! Не ў такіх фармулёўках, канечне. Часам гучыць: павінна вярнуцца вялікая Расея, павінна вярнуцца расейская магутнасьць і г. д. Калі адкінуць дыпляматыю і нейкія стылёвыя хітрыкі, гэта ўсё ідзе гаворка пра вяртаньне, рэанімацыю Расейскай імперыі. А гэта значыць, калі далей весьці гэты лягчыны ланцужок, што Расея зноў хоча мець пад сваім кіраўніцтвам і Беларусь, і Ўкраіну, і Казахстан, і Грузію. Я ня ведаю, можа, яны падумваюць і пра Прыбалтыку – гэта яны асьцярожна пакуль што гавораць. Таму тыя палітычныя асаблівасьці сёньняшняй Расеі, якія я бачу, мяне вельмі паховаюць.

Адсюль тая непрыхаваная русіфікацыя, якую Расея вельмі баіцца страціць. У Беларусі для іх праблема з расейскай мовай, ці – як яны кажуць – з расейскамоўным насельніцтвам, няма. А паглядзіце, як яны гэтае пытаньне разглядаюць у дачыненні да Латвіі, Эстоніі, нават да той жа Ўкраіны ці Малдовы. Абсалютна імперскія настроі, імперскі падыход.

Яшчэ мяне вельмі трывожыць тое, што ў палітычным асяродку Расеі адбываюцца працэсы, якія вельмі нагадваюць пра тое, што зьвязана з фашызмам. На

самым высокім узроўні ўсякія Жырыноўскія, Затуліны і г. д. атрымліваюць для гэтага агромністыя трыбуны, тэлевізійныя і іншыя, дзе яны клічуць да прымянення сілы да тых, хто паводзіць сябе ня так, як ім здаецца патрэбным. Я ўжо не кажу пра гэтыя вар'яцкія заявы, што трэба памыць боты ў Індыйскім акіяне. І ўсё гэта не асуджаецца. Калі й асуджаецца, то вельмі нясьмела, праз зубы. А ўсё гэта ідзе ледзь не пад аплядысманты вельмі многіх людзей. І я думаю, не выпадкова тое, што апошнім часам адбылося ў Расеі ў дачыненні да студэнтаў-замежнікаў, у якіх іншы колер скуры, у дачыненні да сынагог. Мяне гэта вельмі і вельмі насцьцярожае. Таму тое, што мы ўцягваемся ў арбіту расейскага палітычнага жыцця, гэтых працэсаў, для мяне гэта страшна, вельмі трывожна. І я проста баюся, што калі мы (а мы ў многім вельмі блізкія) прымем гэткае ад іх, то ня толькі для нашай душы, для нашай гісторыі гэта будзе трагічна – гэта будзе трагічна для лёсу нашай маладой нацыянальнай дзяржавы.

Алесь Бяляцкі

Палітыку Расеі расцэньваю як недалёкую, абмежаваную, пабудаваную на першасных інстыктах, я сказаў бы. Гаварыць пра нейкую стратэгію Расеі ў дачыненні да Беларусі не выпадае. Усё пабудавана на абсалютна тупалобым, вайсковым прагматызме. І на сённяшні дзень гэта ёсць вонкавай палітыкай Расеі ў дачыненні да ўсіх краінаў, якія раней уваходзілі ў СССР. Чаму прыбалты з такой хуткасцю выскачылі з усіх «саюзных пагадненняў», дачыненняў, эканамічных стасункаў і г. д.? Яны гэта зрабілі нягледзячы на любыя эканамічныя страты, хоць гэта, можа, было нявыгодна, і цяпер яшчэ нявыгодна, і яшчэ нейкі час будзе нявыгодна. Яны адчувалі, што калі яны застаюцца ў гэтай постсавецкай багне, то ім усё роўна за гэта прыйдзеца плаціць у пяць разоў даражэй, чым яны зрабілі адразу, адрэзаўшы гэтую пупавіну як мага хутчэй і зваліўшы адсюль. На сённяшні дзень мы бачым, што робіць Расея з Грузіяй, з Малдовай: фактычна, ідзе прыхаваная эканамічная блякада. Гэты шлях раней ці пазней будзе чакаць і нас, калі Расея ня зьменіць свайго стаўлення. У яе сёння няма падставаў мяняць: яна занадта вялікая краіна, ёй гэтая Грузія ці, урэшце, Беларусь... Хіба што Украіна можа нешта значыць у эканамічным пляне. Усе іншыя

краіны для яе – нішто. Можна, Беларусь і Украіна як транзытныя шляхі – тут на іх больш завязана на Эўропу, на гандаль і г. д. А што тычыцца гэтых няшчасных маленькіх краінаў кшталту Малдовы і Грузіі, якія геапалітычна – зусім нікуды, дык расейцы іх душаць, топчуць, зьдзекуюцца зь іх як хочуць. Таму гаварыць пра нейкае сур'ёзнае стаўленьне да Беларусі пакуль не прыходзіцца. Як сябе паводзіць п'яны жаўнер у бардэлі, такім чынам Расея сябе паводзіць з усімі гэтымі маленькімі краінамі, якія вакол яе ўтварыліся.

Я думаю, што ў бліжэйшы час ніякіх зьменаў не адбудзецца: тут мы не павінны мець ніякіх ілюзіяў. І гэта яшчэ адна зь вельмі моцных падставаў таго, чаму Беларусь як мага хутчэй павінна ўлятаць, уяжджаць, убягаць у Эўразьвяз. Таму што тут нас нічога добрага не чакае. Умоўна кажучы, нам трэба цяпер як мага хутчэй будаваць пяцімэтровы плот на нашай усходняй мяжы, пакідаць там дзесяць-дваццаць праходаў для культурных і сямейных стасункаў, а ўсё астатняе – перакрываць. Інакш гэта можа вельмі-вельмі кепска для нас скончыцца. Так, як, урэшце, уся гісторыя саюзу з Расеяй для нас – нейкая суцэльная трагедыя, якая выліваецца кожны раз у мільённыя ахвяры. Я ўжо не кажу пра эканамічныя шкоды – толькі пра чалавечыя ахвяры.

Аляксандар Вайтовіч

Калі вельмі каротка, то я ацэньваю палітыку Расеі цяпер як неадпаведную нацыянальным інтарэсам і Расеі, і Беларусі.

Андрэй Вардамацкі

Расейская палітыка проста недальнабачная. Яна заключаецца ва ўзаемадзеянні толькі з афіцыйнымі структурамі, будучыня якіх, увогуле кажучы, стратэгічна няпэўная. І іншыя сэгмэнты грамадства вельмі добра гэта бачаць. І пры зьмене сытуацыі іншыя сэгмэнты грамадства будуць мець насьцярожанае стаўленьне да Расеі.

Вінцук Вячорка

Гаворка не на адзін абзац. Сьцісла – нічога ў іхнай палітыцы не мяняецца, дакладней, яе сутнасць зноў праясьняецца для тых, хто ў нейкі момант паверыў у магчымасьць зьмены. «Лібэральная імперыя», – сказаў Чубайс. Імперыя ня можа быць лібэральнаю; цяпер відавочна (тым, хто раней ня бачыў), што яна такою і ня ёсьць. Дарэчы, цікава, што Беларусь там мала ведаюць, не разумеюць працэсаў у нашым грамадзтве. Тыя, хто прымаюць рашэньні, жывуць стэрэатыпамі. Кранікам як унівэрсальным рычагом. Можа, гэта і добра?

Павал Данейка

Я перакананы, што ніякай замежнай палітыкі ў Расеі няма. Расея ня ў стане выпрацоўваць нейкую асэнсаваную замежную палітыку з адной простаай прычыны: яна ня ў стане адрэфлексаваць нацыянальныя інтарэсы. Рэшткі імперскага замежнапалітычнага мысьленьня ў значнай ступені вызначаюць на сёньняшні дзень дзеянні Расеі. Гэтыя дзеянні, у маім разуменьні, супярэчаць інтарэсам Расеі. Пытаньне ў тым, як мы вызначаем гэтыя інтарэсы. Калі мы вызначаем іх праз рост дабрабыту, які будзе надзейна абаронены ад замахаў звонку і знутры, калі мы гэта разглядаем як галоўную задачу дзяржавы, дык, безумоўна, такому разьвіцьцю падзеяў у Расеі цяперашняя замежная палітыка супярэчыць. Яна заснавана на іншых дапушчэньнях, на нейкіх ідэялягічных дапушчэньнях: яны па-ранейшаму мысьляць прасторавымі характарыстыкамі, па-ранейшаму лічаць важным, каб іх баяліся. Гэта абсалютная каша з розных спадчынаў, якая да сучаснай Расеі, да народу, які там жыве, ня мае ніякага дачынення.

Таму і ў дачыненні да Беларусі як такой палітыкі няма і не было. Нейкія імперскія структуры, што захаваліся, цешацца з такога тыпу стасункаў, дзе для іх галоўнае – «наш сатэліт», «саюзьнік», «малодшы брат»: адчуваньне, што нехта ад іх залежыць. Але гэта закранае альбо масавую сьвядомасьць, якая неадрэфлексаваная, як спадчына прапаганды, альбо зусім «адвязаных» інтэлектуалаў, якія шмат ведаюць, але мала разумеюць. Сур'ёзныя эліты ставяцца да гэтага як

да гульні, яны досыць цынічна выкарыстоўваюць наяўны набор стэрэатыпаў для дасягнення сваіх уласных інтарэсаў – групавых і асабістых.

Андрэй Дынько

Я ацэньваю палітыку Расеі ў дачыненні да Беларусі як прагматычную аж да цынізму. Я таксама ацэньваю яе як недальнабачную. Расейская палітыка апошняга дзесяцігодзьдзя грунтавалася на безагаворачнай падтрымцы аўтарытарнага рэжыму Лукашэнкі пры захаванні патаемных спадзяванняў на тое, што ў выніку ўрэшце Беларусь удасца-такі вярнуць ува ўлоньне матухны-Расеі. З аднаго боку, гэтая палітыка вельмі пыхлівая, яна ігнаруе той факт, што рэпрэсіўны рэжым у Беларусі супярэчыць інтарэсам многіх слаёў беларускага грамадства, што ён ненатуральны для краіны Цэнтральнай Эўропы. Адна толькі Беларусь мае такі рэжым, нідзе побач другога такога няма. Рэжымы, якія былі ў Славацыі ці Харватыі, вельмі хутка ўпалі. І гэта прыводзіць да вялікага расчаравання беларускай грамадзянскай супольнасці ў Расеі.

Я назваў бы гэтую палітыку цынічнай. Калі адкінуць усякія фігуры ўмаўчання, то яна прадугледжвае асыміляцыю беларускага народу як такога. Мне цяжка знайсці які іншы прыклад у Эўропе, калі б адна краіна ставіла сабе стратэгічнай задачай выкарыстаць сытуацыю, інкарпараваць другую краіну і знішчыць яе нацыянальную адметнасць. Гэта тое, што выклікала ўсе апошнія гады зразумелы непакой у асяродзьдзі беларускай нацыянальнай эліты, выклікала таксама вялікія страхі беларускага бізнэсу. І гэта накладаецца на ранейшыя псыхалягічныя траўмы ў стасунках між Беларуссю і Расеяй.

Аднак Расея, я спадзяюся, застанецца дэмакратычнай краінай, адказным членам эўраатлянтчнай супольнасці. Эканамічныя кантакты Беларусі з Расеяй вельмі істотныя, нягледзячы на тое, што экспарт беларускіх тавараў у Эўразьвяз у апошнія гады ўвесь час рос, а экспарт у Расею – падаў. Тым ня менш, Расея застаецца для Беларусі самым вялікім суседам, краінай, зь якой Беларусь мае найбольш працяглую мяжу. Я бачу адной з асноўных задачаў беларускіх інтэлектуалаў на сёння – знайсці такія варыянты суіснавання з Расеяй, пры якіх

бы Расея перастала быць крыніцай небясьпекі для Беларусі, а была крыніцай спрыяння ўстойліваму разьвіцьцю.

Святлана Калінкіна

Палітыка Расеі – гэта палітыка імперыі. Па вялікім рахунку, Беларусь для Расеі – гэта калёнія: зь яе трэба выцягнуць як мага больш. І ўсё астатняе, па вялікім рахунку, Расею не цікавіць.

Але тут я б не абвінавчвала толькі адну Расею, таму што шмат у чым мы вінаватыя самі. Мы самі дазволілі, у нас саміх было такое кіраўніцтва. І нават – мы самі імкнуліся задушыцца ў гэтых братніх абдымках. У той жа час гэтая палітыка не разьлічаная на шмат гадоў – гэта кароткачасовая палітыка. Цяпер, мне здаецца, у Расеі нейкія такія спробы хаця б неяк па-іншаму, іншым нейкім ракурсам глянуць на тое, што адбываецца ў стасунках паміж ёй і Беларусьсю, ужо ёсьць. Але яны яшчэ не ў Расеі як дзяржавы, а ў нейкіх расейскіх аналітыкаў, палітолягаў. Такія спробы ёсьць, таму мне здаецца, што ўсё ж такі ў нейкай блізкай перспэктыве дачыненні паміж Беларусьсю і Расеяй зьменяцца.

Іншая справа, што гэтага можа не адбыцца наагул, калі ў хуткім часе ажыцьцявяцца пляны ў стварэньні саюзнай дзяржавы як адзінай, цэльнай, маналітнай і г. д.

Сяргей Калякін

Калі браць апошні пэрыяд, то ацэньваю расейскую палітыку як недалёка-набачную. Расея дэкларуе на дзяржаўным узроўні, што Беларусь зьяўляецца стратэгічным партнэрам, што зь Беларусьсю будзецца адзіная дзяржава, што ёсьць стратэгічныя інтарэсы. Разам з тым Расея глядзіць праз пальцы на тое, што Беларусь усё больш аддаляецца, у тым ліку – і ад Расеі. Паводле ўсіх параметраў! Мы будзем дзесяць гадоў саюзную дзяржаву – з 1996 году. Калі мы возьмем 1996 год і 2006 год, дык убачым: у 1996 годзе Беларусь і Расея былі значна бліжэйшыя адна да адной паводле ўсіх параметраў – у сыстэме эканамічнай дзейнасьці, у сыстэме палітычных стасункаў, сацыяльных адносінаў...

Апроч таго, Расея ў стасунках зь Беларуссю кіравалася і будзе кіравацца ўласнымі інтарэсамі. І гэта нармальна! Гэтак жа паводзіць сябе любая іншая краіна: Германія ў дачыненні да Беларусі будзе кіравацца сваімі інтарэсамі, Польшча – сваімі, Эўрасаюз – сваімі, ЗША – сваімі... Таму Расея зыходзіць са сваіх інтарэсаў. Але, на мой погляд, яна разумее іх няправільна і недальнабачна. Робячы стаўку толькі на дзейны рэжым, які падтрымліваецца няхай нават палавінай насельніцтва Беларусі, Расея проціпастаўляе сабе другую палавіну: тая бачыць, што Расея, аказваючы падтрымку сённяшняму рэжыму, тармозіць трансфармацыю, тармозіць перамены, тармозіць дэмакратызацыю Беларусі. І яна бачыць у Расеі перашкоду: калі б не было сёння падтрымкі Расеі, дык перамены адбыліся б, магчыма, хутчэй. І трэба разумець, што тая палавіна, якая не падтрымлівае Лукашэнку, – маладзейшая, больш адукаваная. Гэта – частка, за якой будучыня. І працяглай падтрымкай толькі аднаго боку Расея стварае прэцэдэнт: у пэрспектыве ў яе робіцца ўсё больш і больш праціўнікаў. На мой погляд, ёй трэба тэрміновым чынам мяняць сваё стаўленьне да працэсаў, што адбываюцца ў Беларусі, і паказваць беларусам, што нашы праблемы мы павінны вырашаць самі. Але ў той жа час яна павінна паказваць, што яна не выбірае нейкага боку і штучна не тармозіць працэсаў, якія адбываюцца ў Беларусі. А пры разумным падыходзе Расея магла б аказваць і дапамогу ў зьменах, што адбываюцца ў Беларусі, зыходзячы з таго, што Беларусь і фармальна ў супольнасці Расеі і Беларусі ўзяла на сябе шмат якія абавязанні, якіх не выконвае, – у галіне правоў чалавека, палітычных свабодаў і іншага. І Расея сёння мае больш уплыву і мажлівасяў, фактычна, чым Эўропа, чым ЗША. Яна павінна прадэманстраваць, што яна дапамагае Беларусі ў вырашэнні існых у яе праблемаў. А тым самым яна дапамагла б у вырашэнні праблемаў, якія сёння ў Беларусі ёсць у стасунках з Эўропай, з ЗША і г. д. І, на мой погляд, Расея магла б уключыцца ў сённяшні агульны сусветны працэс спробаў вырашэння існага глыбокага палітычнага крызісу ў Рэспубліцы Беларусь.

Кася Камоцкая

Гэта адназначная падтрымка дыктатуры пры дапамозе газу і нафты. І інфармацыйная падтрымка, і дыпляматычная.

Сяргей Касцюк

Я б сказаў так, што гэтая палітыка мае два кірункі. З аднаго боку, Расея рабочых і сялян, прагрэсіўнай інтэлігенцыі, частка палітычных дзеячаў Расеі выступаюць за хутэйшы саюз Беларусі і Расеі. За моцны саюз Беларусі і Расеі! Але ёсць і частка палітычных дзеячаў (у Расеі, але ня рускіх!), якія выступаюць ад імя Расеі і выступаюць супраць гэтага саюзу. Мы гэта ўлічваем. І нават апошняе рашэнне аб павышэнні цэнаў на газ для Беларусі сведчыць аб тым, што тыя сілы ў Расеі, якія кіруюцца патрабаваннямі з Вашынгтону, яны і заявілі аб гэтым. Чаму? Нядаўна адзін з палітычных дзеячаў, эканаміст з Заходняй Эўропы, па «EuroNews» сказаў, што трэба патрабаваць ад Расеі, каб яна перастала прадаваць Беларусі газ па ўнутраных цэнах, каб хутэй абваліўся рэжым Лукашэнкі, бо шляхам выбараў яго адлучыць ад улады нельга. Прайшоў адзін тыдзень – і гэтыя сілы (антырускія, падкрэсліваю, і антыбеларускія!) прынялі гэтае рашэнне. Але пабачым, што будзе далей, бо рускі народ ужо падняўся: на 3 красавіка арганізуецца ў Расеі пікет супраць «Газпрому», 2 красавіка – Сабор грамадзкіх аб'яднанняў Расеі і Беларусі, дзе прынялі рэзалюцыю, адрасаваную Пуціну і ў «Газпром», супраць увядзення гэтых цэнаў. У Расеі ўжо адкрыта гавораць, што гэта спецыяльна робіцца так, каб не дапусціць стварэння моцнага саюзу Беларусі і Расеі, моцнай саюзнай дзяржавы. Я думаю, што рускі народ зможа дабіцца адмены гэтых здрадных рашэнняў.

Вячаслаў Кебіч

Што да Расеі, там ёсць дзве плыні. Палітычная плынь: любым спосабам ня страціць Беларусь, мець зь ёй добрыя стасункі. Таму што гэта – адзіны калідор на Захад, які застаўся ў Расеі. Ёсць яшчэ і другі напрамак – эканамічны. Калі

ўзяць той жа «Газпром», напрыклад, ён не займаецца палітыкай – ён займаецца эканомікай. І чым даражэйшую вырвеш у кожнай дзяржавы цану, тым для таго ж Мілера лепш. Таму пераважаюць два напрамкі. Але хоць эканамісты заціскаюць Рэспубліку Беларусь, верх пакуль бярэ палітычны пачатак.

Анатоль Лябедзька

У Расеі няма стратэгіі да Беларусі. Узважанай, зразумелай стратэгіі – няма. Масква, як і Брусэль, да прэзыдэнцкай выбарчай кампаніі аказалася падрыхтаванай. Таму для Расеі ідэальным вынікам гэтай кампаніі быў статус-кво, калі нічога не мяняецца. Яны не падрыхтаваныя, каб быць актыўным гульцом на палітычным полі Беларусі, таму яны імкнуліся захаваць гэтую сытуацыю, але з адной дабаўкай: Лукашэнка застаўся каля ўлады, але застаўся як зганьбаваны фальсыфікацыямі. Таму сам Лукашэнка змушаны шукаць легітымізацыі ня толькі ўнутры краіны (што прыярытэтна!), але і дзесьці за межамі. Дзе? Вось у Расеі. Ён прыходзіць туды слабы: усе ведаюць, што былі фальшаванні, што ён ня выйграў выбараў. Гэтую слабасць Расея можа выкарыстоўваць, каб вырашаць свае пытанні: эканамічныя і палітычныя.

Я прагназую, што зараз адбудзецца зьмена ў Маскве (як і ў Брусэлі). Масква пачне рабіць інвэстыцыі ў палітычную інфраструктуру. Яна пачне ствараць палітычныя суб'екты, якія будуць арыентавацца на Расею, і пачне вырашчаць свайго беларускага януковіча. Як толькі гэта будзе зроблена, Масква пачне дзейнічаць актыўна, прагматычна і даволі жорстка. Тут ёсьць плюсы і мінусы.

Плюс у тым, што гэта новая якасьць. Новая якасьць азначае, што Лукашэнка тады мусіць адкрываць два франты: Першы і Другі Беларускія – на ўсход і на захад. Яму гэта будзе значна больш складана: рэсурсы распыляцца.

Мінус у тым, што ёсьць вялікая верагоднасьць, што Масква зможа «прадавіць» кандыдата з падтрымкай тых палітычных сілаў, якія вельмі моцна арыентаваныя на Расею.

Васіль Лявонаў

Палітыка Расеі ў дачыненні да Беларусі недальнабачная, памылковая.

Алег Манаеў

Выказваючыся навуковай мовай, ацэньваю гэтую палітыку як неадэкватную, гэта значыць, неадпаведную рэальнасці. Канкрэтна гэтая неадэкватнасць праяўляецца ў тым, што, асабліва пасля нядаўніх «каляровых рэвалюцыяў», Расея ўсімі сіламі спрабуе не наладзіць узаемавыгаднае супрацоўніцтва з новымі кіраўнікамі і элітамі, а вярнуць свой уплыў у гэтых краінах, падтрымліваючы адыёзных кіраўнікоў і кансэрватыўныя эліты. Тым самым палітыка Расеі аб'ектыўна ўступае ў супярэчнасць з нацыянальнымі інтарэсамі суседзяў. Як бы ні ставіцца да гэтых новых кіраўнікоў і элітаў, відавочна, што нацыянальны інтарэс любой краіны скіраваны ў будучыню, а не ў мінуўшчыню. Пуцін публічна заявіў, што Расея прывыкла мець стасункі з тымі элітамі ў суседніх і іншых краінах, якія знаходзяцца пры ўладзе. Гэтым ён тлумачыў падтрымку Акаева, Лукашэнкі, Кучмы... Гэта і ёсць неадэкватнай палітыкай. Што значыць «прывыкла»? Калі так рабілі твае папярэднікі і Расея ад гэтага мела больш мінусаў, чым плюсаў (а каляпс СССР таму сьведчаньнем), дык мяняй гэтую палітыку – ці мала што было раней! Але Расея, на жаль, гэтага ня робіць, у чым мы пераканаліся на прыкладзе апошніх прэзыдэнцкіх выбараў у Беларусі. Яшчэ ў канцы 2005 году былі нейкія надзеі, спрэчкі, дыскусіі, заснаваныя на папярэдніх стасунках беларускіх контрэліт з расейскімі партнёрамі. Але цяпер відавочна, што расейскае кіраўніцтва вырашыла захаваць свой уплыў у Беларусі, падтрымліваючы палітычны статус-кво. Не бяруся меркаваць, наколькі гэта адпавядае нацыянальным інтарэсам Расеі (думаю, што не), але нашым нацыянальным інтарэсам гэта дакладна не адпавядае. Колькі часу гэта будзе працягвацца, ня ведаю. Некаторыя зрухі адбываюцца (напрыклад, апошняя газавая калізія). Але ці значыць гэта, што палітыка Расеі адносна Беларусі робіцца больш адэкватнай? Калі б мы бачылі, што гэтыя крокі робяцца для таго, каб палітыка беларускага кіраўніцтва зрабілася больш дэмакратычнай, паважлівай да правоў сваіх грамадзянаў,

больш адкрытай да знадворнага сьвету і г. д., – можна было б сьцьвярджаць, што палітыка Расеі робіцца больш адэкватнай. Але мы бачым, што гэтыя крокі маюць перад сабой зусім іншыя мэты.

Аляксандар Мілінкевіч

Лічу, што Расея, імкнучыся вырашыць свае геапалітычныя інтарэсы коштам дзесяцімільённага народу, робіць вялізную памылку. Гэта беспэрспэктывная палітыка, стратэгія аднаго дня. Расейскае кіраўніцтва, прызнаючы вынікі сфальсыфікаваных выбараў, прызнаючы нелегітымнага прэзыдэнта, настройвае супраць сябе мноства людзей. І перш за ўсё маладых, якія ў будучыні будуць кіраваць Беларуссю, і зь якімі Расеі выбудоўваць дачыненні. Мы са свайго боку заўсёды кажам маскоўскім палітычным элітам, што ў стратэгічным інтарэсе Расеі – дэмакратычная Беларусь. Я б назваў нашае стаўленьне да Расеі прагматычным. Расея – суседняя дзяржава, зь якой мы маем намер будаваць адкрытыя, узаемавыгадныя, прязныя стасункі, падмуркам якіх ёсьць, перш за ўсё, эканоміка і дабрабыт грамадзянаў, а не палітычная кан'юнктура.

Анатоль Міхайлаў

Палітыка Расеі на постсавецкай прасторы ў цяперашні час пазбаўленая пачуцьця рэалізму. Зьдзіўляе, што нават ажыцьцяўленьне таго, што магло б быць абазначана як адстойваньне нацыянальных інтарэсаў, аказваецца, як правіла, контрапрадуктыўным.

Алесь Міхалевіч

Я яе ацэньваю як такую пазыцыю: Беларусь зьяўляецца васалам Расеі. Мы зьяўляемся краінай, якая дэ-факта ў асноўных пытаннях кіруецца з боку Расеі.

Тацяна Процька

У Расеі цяпер няма ніякай доўгатэрміновай прадуманай зьнешняй палітыкі ў дачыненні ні да якіх краінаў. Усё вельмі спарадычна. У самой Расеі ідуць працэсы, і няведама, якая яна будзе. З аднаго боку, яна – з Амэрыкай. З другога боку, яна пачынае гульні з Кітаем. З трэцяга боку, умацоўвае дачыненні з Эўразьвязам. Усё гэта адбываецца і на адносінах зь Беларусьсю.

Але Расеі важна мець з намі сяброўскія стасункі. Па-першае, мы эўрапейская краіна, мы ўваходзім у эўрапейскія арганізацыі. Калі ты хочаш там нешта правесці, то даражыш кожным голасам. Па-другое, мы транзытная краіна. Расея разумее нашу геапалітычную значнасьць для сваёй палітыкі.

І, канечне, адзіная мова, адзінае савецкае мінулае. Апошняя найбольш значна. У Расеі шмат людзей, у тым ліку і палітыкаў, якія мараць узнавіць савецкую сыстэму, выправіўшы яе «недахопы». А ў Беларусі гэта ўжо робіцца. З усіх краінаў былога СССР Беларусь была і застаецца найбольш савецкай. Была такая палітыка камуністаў – зрабіць буфэрную ўзорную краіну для Захаду, дзе дэманстраваліся б савецкія каштоўнасьці, новая супольнасьць «савецкі народ»... Пад іншымі словамі цяпер гэтая мадэль зноў пачынае сваё жыццё.

Па-трэцяе, пасля вайны ў Беларусі асела значная частка расеянаў. Гэта таксама вымушае кіраўніцтва Расеі мець да нас цікавасьць. Ёсць і іншыя сувязі.

Расея сёньня – казырная карта і ўва ўнутрыпалітычных беларускіх гульнях. І дэмакратычная апазыцыя, і кіраўніцтва краіны шукаюць там фінансавай падтрымкі. Расейскія грошы ў палітыцы сёньня найбольш прывабныя.

Нельга не згадаць і эканамічныя стасункі Расеі і Беларусі.

Андрэй Саньнікаў

Я ня бачу пакуль што сур'ёзнай і станоўчай палітыкі ў дачыненні да Беларусі. Таму што існуе такая, я б сказаў, упартая падтрымка дыктатуры (мы гэта і пры Ельцыну бачылі, і цяпер пры Пуціну), усіх тых працэсаў, якія прывялі ў Беларусі да дыктатуры і таталітарызму. Нягледзячы ні на што, Расея ніякіх памылак не заўважае. Расея не стварае сяброў на будучыню. Кіраўніцтва Расеі, як заўсёды,

клапоціцца пра вобраз моцнай дзяржавы, сусветнага гульца. Можна, і нельга чакаць, што Расея будзе паводзіць сябе іначай. Але ж тры-чатыры, нават пяць гадоў таму, калі невядома было, якую палітыку будзе праводзіць Пуцін, там гучэлі і абмяркоўваліся ідэі: калі мы хочам быць дэмакратычнай дзяржавай, то чаму мы не падтрымліваем дэмакратычныя працэсы ў суседзяў? Нельга сілай стварыць сяброў! Я думаю, усё ж такі большасць беларусаў не з такой ужо прыхільнасцю ставіцца да Расеі, як гэта падаецца і ў расейскіх, і ў нашых афіцыйных медыях. Відавочна, што калі б была іншая палітыка, можна было б размаўляць і пра тое, што ёсць нейкі выбар між Эўразьвязам і пэўнымі адносінамі з Расеяй (не саюзам!). А цяпер я катэгарычна кажу: наша гісторыя нас навучыла, што такі драматычны выбар у нас у будучыні не стаіць.

Уладзімер Улаховіч

Палітыку Расеі ў дачыненні да Беларусі расцэньваю як традыцыйную.

Валеры Фралоў

Мне яна ня вельмі зразумелая з пункту гледжання здаровага сэнсу. Зь нейкіх кан'юнктурных меркаваньняў яна, у прынцыпе, зразумелая. Імкненьне Расеі захаваць прастору, на якой яна мела б уплыў і якая выходзіць за рамкі яе тэрыторыі, натуральнае. Нездзе ўплывае эканамічная кан'юнктура, «труба».

Але стратэгічна мне незразумелая гэтая палітыка. Расея пакуль падтрымлівае Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнку, хоць ён ужо зрабіўся бярвяном на шляху манэўру Расеі. Нейкія пытаньні на нейкіх этапах вырашаюцца, але каб мы існавалі як два брацкія народы, у саюзе на ўзор Эўрасаюзу – ну ніяк не дапамагае!

Я ня ўтойваю, я палітык прарасейскай арыентацыі. Мы тут для нацыяналістаў ворагі нейкія, яны лічаць, што мы здаем Беларусь. Ды мы яе ніяк ня хочам здаваць! Проста мы, я думаю, шырэй глядзім на жыццё. А расейцы ўжо нас лічаць нацыяналістамі. Прарасейская, цывязрозая, канструктыўная апазыцыя аказалася вельмі мала запатрабаваная.

У Расеі, дзе я быў перад Новым годам, зрухі ўжо ідуць. Там ёсць Эўрапейскі форум, на які з краінаў былога Савецкага Саюзу збіраюцца дзевяцьдзесят-трыста чалавек. Фонд эфектыўнай палітыкі Глеба Паўлоўскага запрашае канструктыўных палітыкаў з, скажам так, прарасейскім ухілам. Вось я быў на чарговым гэтым форуме перад Новым годам, там тады было ня трыста, а чалавек шэсцьдзесят – каб сумесна сустрэць Новы год. Я быў там, Казулін... Пасьля размовы з Мадэстам Колеравым (ёсць там такі начальнік упраўленьня па справах СНД) у мяне зьявілася жаданьне плюнуць на ўсё і паехаць дамоў, у Менск. Потым мы пагутарылі з Какошыным, Глебам Паўлоўскім – яны зьмякчылі сытуацыю, але я паехаў адтуль вельмі сумны і расхваляваны.

Я ж перажываю ня толькі за Беларусь. Я перажываю і за Расею, таму што ў нас з Расеяй шмат што ўзаемазьвязана. Мы аказаліся там мала каму патрэбнымі. Тут, у Беларусі, на палітычнае поле, на якім дзейнічае наша традыцыйная апазыцыя, яна імкнецца нас не пусьціць. Заўважце, да ўсіх тых ініцыятываў, якія мы прапаноўвалі, калі былі дэпутатамі (зьмяненні ў Выбарчы кодэкс, кантрактная сыстэма), яны ставіліся вельмі асьцярожна. Калі наша ініцыятыва, а яны падтрымалі – значыць, мы падняліся на ўзровень, мы ў аўтарытэце, а яны тады хто? Ішла (і цяпер ідзе) ціхая міжусобная вайна паміж асноўнымі часткамі нашай апазыцыі, і нас яны не пускаюць на сваю паляну. Таму недзе і прыклеіваюць ярлыкі: «Яны здадуць Беларусь! Яны матчынай мовы ня ведаюць», – ці яшчэ што-небудзь такое.

Калі мы галадалі ў мяне ў кватэры, там было шмат прадстаўнікоў АГП і быў Віктар Івашкевіч, намесьнік старшыні БНФ. Часам увечары рабіць няма чаго – вось мы сядзем зь ім на бальконе і пачынаем высьвятляць погляды партыі, спрачацца пра нешта. Я гавару Івашкевічу: «У мяне адчуваньне Беларусі нашмат большае, чым у нашых лібэраляў. Таму што я вырас тут, таму што мяне выходзіла мая беларуская бабуля, якая была непісьменная, і мая цётка, якая скончыла чатыры клясы». Вядома, нешта ў мяне і расейскае налажылася: бацька ў мяне – расеец, а маці – беларуска. Я шмат у Расеі служыў, мне і Расея дарагая. Вядома, тут нейкая пэўная раздвоенасьць прысутнічае.

Нас хочучь падзяліць: «Ага, раз ты за Беларусь – значыць, ты супраць Расеі. Раз ты за Расею – значыць, ты будзеш беларусаў душыць». Ды глупства гэта!

Эўрасаюз аб'яднаўся, а мы ўсё дзелімся, хто з нас большы дэмакрат, хто якімі прынцыпамі кіруецца, хто каго хоча паглынуць і іншае.

Станіслаў Шушкевіч

Як імперскую. Я падзяліў бы толькі... Я люблю расейскіх людзей. І ў мяне такое ўражаньне, што беларусаў амаль усе на сьвеце любяць. І расейцы – вельмі любяць. Але расейскае кіраўніцтва заўсёды было ворагам. Расейская ўлада, колькі яе ні было, была ворагам і рускай культуры, і іншай нацыянальнай культуры. Заўсёды дзеячы рускай культуры: ад Пушкіна, Талстога, Чэхова і да Салжаніцына – выступалі супраць улады. Я ня ведаю, адкуль знаходзяцца такія кіраўнікі, у якіх сумленьне адступае на другі плян. Возьмем сёньняшні дзень. Умяшалі-ніцтва ва ўнутраныя справы Беларусі – звычайная зьява. Ансамбль Чарнамырдзін–Строеў–Селязьнёў прыехаў да нас у 1996 г. Цяпер прыехаў Грызлов: ён бачыў дакумэнты, што апазыцыя рыхтуе тут фальсыфікацыі. Я ня ведаю такога кіраўніцтва ў іншай краіне, якое б страціла цалкам пачуцьцё сору! Такое кіраўніцтва ёсьць толькі ў Расеі.

Яшчэ раз скажу: мой любімы пісьменьнік – рускі. Можна многа гаварыць пра рускіх кампазытараў, вынаходцаў... Але што да ўлады... Неяк не шанцуе на прыстойную ўладу Расеі. Нам не шанцуе таксама, але гэта, я думаю, хвароба, якая ідзе адтуль.

У мяне расейскія прывычкі, расейская бязладнасьць, я люблю расейцаў. Не люблю расейскае кіраўніцтва, бо яно неінтэлігентнае. Для мяне інтэлігент – той адукаваны чалавек, які верны пэўным прынцыпам. Якія прынцыпы могуць быць у Жырыноўскага, у Грызлова альбо ў Рушайлы? Ніякіх! І ў пэўным сэнсе Пуцін пацьвярджае, што ў яго ніякіх прынцыпаў. Я дэтальна вывучаў пуцінскі артыкул «На рубяжы тысячагодзьдзяў», апублікаваны ў пачатку 2000 г. З гэтага ягонага артыкулу можна было пайсьці куды хочаш, ён усіх павінен быў задаволіць: там і дзяржаўнасьць, і што толькі ні хочаце. А дзяржаўнасьць – гэта вялікадзяржаўнасьць, імперскасьць і г. д. Каб такая краіна існавала толькі дзякуючы нафтадалярам – проста сорам!

Усевалад Янчэўскі

У Расеі папулярны Лукашэнка, папулярны наш шлях. У расейскіх СМІ пра Беларусь цяпер гавораць мала: за Пуціным пра Беларусь практычна перасталі гаварыць. Але «народны тэлеграф», самая надзейная крыніца інфармацыі, працягвае дзейнічаць. У некага тут жывуць сваякі, нехта прыяжджае ў камандзіроўкі... Людзі бачаць, як жывуць беларусы. І адсюль – павага да Лукашэнкі.

Між тым, у с'яго-таго ў Крамлі стаўленьне да Беларусі дзіўнае – няшчырае і дурнавата-пабляжлівае.

Некаторыя расейскія палітыкі хочуць рабіць выгляд, што ім досыць паварушыць пальцам – і ў Беларусі ўсё імгненна зьменіцца. Але нават калі яны пачнуць варушыць усімі пальцамі на руках і нагах, у Беларусі ад гэтага ня зьме­ніцца нічо-га! Многія ў Расеі, здаецца, ужо зразумелі, але яшчэ не жадаюць прызнаваць гэтага факту. Хоць пасля ўкраінскага правалу 2004 году ім гэта зразумець неабходна.

Расеі пашанцавала, што прэзыдэнтам Беларусі выбраны Лукашэнка. Толькі сумленнасці нашага прэзыдэнта Масква абавязана тым, што ў яе яшчэ ёсць саюзьнікі на заходнім напрамку.

Беларусь ужо дала Расеі ўсё, што магла. І ня варта патрабаваць ад нас нечага большага, таму што гэта будзе супярэчыць нашым уласным інтарэсам. Мы ня зможам даць больш нічога.

Расеі ня варта адштурхоўваць свайго адзінага саюзьніка ці імкнуцца трымаць яго ў пярэднім пакоі. Расея ўжо не імперыя. І маскоўскім палітыкам (калі сярод іх нехта думае пра краіну) замест нейкіх наіўных гульняў у «энэргетычную звыш­дзяржаву» варта было б зразумець, што нафта і газ – гэта два дэмані Расеі. Яны яе загубяць гэтак жа, як некалі загубілі СССР...